

GONDOLATOK AZ ELMÚLT IDŐSZAK FAKERESKEDELEM- POLITIKÁJÁNAK NÉHÁNY TÉNYEZŐJÉRŐL

Dr. Speer
Norbert

Felszabadulásunkkal összefüggő és fejlődésünket a továbbiakban meghatározó több körülmény hatása a fagazdaságban is érvényesült. Felszabadulásunkat követő első időszakban a háborús károk megszüntetése során a fagazdaság feladata a legfontosabb, elsősorban a bányászati és a vasúti szükségleteknek kielégítése volt. Kényszerintézkedések következtek: korlátozásra került a tűzifa-felhasználás, iparifa tilalmi listát állítottak fel azon cikkekre, melyek más iparágak fejlődése során pótolhatóvá váltak. Mindezek mellett, népgazdaságunk fejlődése folytán fafelhasználásunk jelentős mértékben növekedett. A fokozódó fafelhasználást a fakitermelés általános növelése mellett is csak az import jelentős emelkedésével tudtuk kielégíteni annak ellenére, hogy a termelés iparifa-hányadát az 1946. évi 17 $\frac{1}{2}$ %-ról és a két világháború közötti 15,3 $\frac{1}{2}$ %-ról kb. 60%-ra növeltük.

A felszabadulást követően két-három évig jelentős importtal nem számoltunk. A magánkereskedők és részvénytársasági vállalatok, valamint az újonnan alakult szervek (NEBÁRT, MOSZK) a korábbi hagyományos kapcsolatokat igyekeztek felújítani, jelentős mennyiséggel azonban nem számolhattunk. A háború alatti rablógazdálkodás, majd a háború pusztításai ezekben az államokban is jelentős kárt okoztak a faállományban és az újjáépítés náluk is sok fát igényelt. Az államosítás után a Kelet-európai Kereskedelmi Rt., majd a LIG-NIMPEX Vállalat kereste az import lehetőségeit.

A bányafaszükséglet egy részét változatlanul sikerült Ausztriából ellátni, másik részét és a papírfa zömét Svédországból és Finnországból tudtuk csak beszerezni, azonban már eleve számolni kellett azzal, hogy a korábbi, „hagyományos” beszerzési forrásaink hosszú ideig nem tarthatók.

Az ötvenes években fenyő fűrészáru, de főképpen fenyő gömbfa (rönk, bányafa, papírfa) importlehetőségünk már annyira beszűkült, hogy a Szovjetunió segítsége nélkül még magas devizaáron sem tudtuk volna szükségletünket kielégíteni. Ez a hiány, ami egyedül fűrészáruban meghaladta a 200 ezer m³-t, rendkívül súlyos helyzet elé állította volna népgazdaságunkat. A rendszeres szállítás 1947-ben indult meg a Szovjetunióból és 1948-ban, amikor Ausztria lemondta a tűzifaszállításokat, és ennek következtében az Alföld nagy része ellátatlan maradt, a Szovjetunió vállalta 7500 vagon tűzifa gyors leszállítását. 1950-ben már 175 ezer m³ tűzifa és 371 ezer m³ iparifa érkezett a Szovjetunióból. Ez az 546 ezer m³ faanyag az összes behozatalnak 18,7 $\frac{1}{2}$ %-át jelentette. Az 1960. évi 1,3 millió m³ már az összes beérkező faanyag 48,8 $\frac{1}{2}$ %-át, az 1965. évi 3,5 millió m³ pedig a 68,8 $\frac{1}{2}$ %-át jelenti.

Az általános számadatokon belül azonban még jobban kidomborodik a szovjet import lehetősége, ha azt fenyőellátásunk keretein belül vizsgáljuk. A szovjet fenyőfűrészáru-import 1950. évi 87 ezer m³-es mennyisége az összes fenyőfűrészáru-import 14 $\frac{1}{2}$ %-a volt. Az 1960. évi 327 ezer m³-es mennyiség már 60%-ot, az

1969—73-as évek 838 ezer és 1,02 millió m^3 közötti mennyisége pedig az össz-import 90%-át képviselte. Még dinamikusabb növekedést jelent a szovjet szállítás a fenyő gömbfa importunkban. Az 1950. évi 156 ezer m^3 28%-ot, az 1960. évi 684 ezer m^3 70%-ot képviselt. 1965-ben az 1,135 millió m^3 már meghaladta a 90%-ot, az 1973. évi 1,686 millió m^3 pedig elérte a 96%-ot.

Import terheink enyhítése céljából kézenfekvő volt a hazai lombos exportunk fejlesztése. Döntően a feldolgozó kapacitások hiánya miatt elsősorban a feldolgozatlan alapanyag exportunkat tudtuk növelni, a papíra exportunk 1973-ban elérte a 687 ezer m^3 -t. A lombos fűrészárufélések (fűrészáru, bútortaléc, parkettaléc, rakodólapelem stb.) exportját kezdetben igen lassú ütemben tudtuk fejleszteni (az 1960. évi 3,8 ezer m^3 -ről 1968-ig csak 25,7 ezer m^3 -re). A hazai fatartalékoknak megfelelő exportpiacok kiépítése csak a hatvanas évek végére sikerült, lombos fűrészáru exportunk az 1969. évi 78 ezer m^3 -ről 1973-ig 155 ezer m^3 -re emelkedett.

A felsorolt adatok jól tükrözik a fizetési mérleg egyensúlyának javítása érdekében tett erőfeszítéseinket, kereskedelempolitikai célkitűzéseink egyik fő irányát. Az elmondottak korántsem jelentik azt, hogy az export növelése, a külkereskedelmi struktúra átalakítása érdekében megtettünk minden lehetőt. A rendelkezésre álló információk alapján egyértelműen megállapítható többek között az, hogy a fűrészipari termékcsoporton belül a hazai alapanyagból előállítható alkatrészek és késztermékek megfelelő minőségi követelmények kielégítése, szállítási- és árkondíciók teljesítése esetében még a tőkés felvevő piacokra jellemző jelenlegi dekonjunkturális helyzetben is folyamatosan elhelyezhetők.

Könnyen belátható ezek után, hogy az importterhek szinten tartása, helyesebben a fatermék külkereskedelmi egyenlegünk folyamatos javítása nem megoldhatatlan feladat. A hazai helyzet ugyanis úgy értékelhető, hogy népgazdaságunk kevésbé racionális faanyag- és fatermékfogyasztási struktúrája elsősorban nem a fahiány, hanem inkább a feldolgozóipari kapacitások elégtelenségének, a fagazdálkodási ágazaton belüli (és kívüli) kooperációs és integrációs együttműködés alacsony színvonalának a következménye. A fagazdaság extenzív fejlesztésének eredményeként jelentkezett kérdések nem napjainkban értek problémává. Amíg azonban a korábbi mechanizmus keretei között az ellentmondások csak erősen késleltetve, csillapítva kerültek a felszínre, addig a gazdaságirányítási reform óta (az árakkal, az önfinanszírozás mértékével, a támogatási igényekkel összefüggésben stb.) már kielégítő biztonsággal értékelhető fagazdaságunk helyzete. E szerint:

- a farostlemez, faforgácslap, cellulóz és papírgyártó kapacitások megerteremtése nélkül számottevően sem a fagazdálkodás jövedelmezősége nem fokozható, sem a továbbfeldolgozó bútort-, építőasztalos-, építőipar korszerűsítése nem megoldható;
- más vetületben nézve, ezek nemcsak az erdőgazdaság, a faanyagtermelés elengedhetetlen „kapcsolódó” beruházásai — amelyek nélkül az erdőgazdálkodásba fektetett milliárdokat korszerű faipari termékek formájában nem tudjuk a népgazdaság vérkeringésébe újra bevonni —, hanem a népgazdaság alapvető célkitűzéseinek, a lakásépítési program megvalósulásának, a bútorellátási színvonal javításának stb.-nek is előfeltételei.

Ezeket előrebocsátva a farostlemez-, forgácslap és pozdorjalap termelésünknek 1960—1970 közötti fejlődési ütemével semmiképpen sem lehetünk elégedettek, annál kevésbé, mert még az 1970—1975 közötti időszak során létesített kapacitásokkal sem tudtuk a hazai piacot egyensúlyba hozni. Az eltelt évek során folyamatosan növekvő import útján tudtuk csak az igényeket kielégíteni annak ellenére, hogy a megfelelő mennyiségű agglomerált lap- és lemeztermék elő-

állításához szükséges alapanyaggal potenciálisan már másfél évtizede rendelkezünk.

Nem érdektelen, azért itt kell megjegyezni azt, hogy a fenyő fűrészáru helyettesítésére a fűrészelt választékok közül elsősorban számításba jövő *nyárfűrészáru-termelés dinamikus növelésére csak akkor lesz lehetőségünk, ha a szükséges fűrészipari kapacitásokkal együtt 1985-re mintegy 1,3 millió m³ alárendeltebb minőségű primér nyárválaszték racionális hasznosításához is megteremtjük a feldolgozás lehetőségét*. Ebben az összefüggésben már az is belátható, hogy lemaradásunk a korszerű farostlemez-, forgácslap- és cellulóógyártó kapacitások kifejlesztése területén

- nemcsak közvetlenül növeli e félkésztermékek vonatkozásában az importigényt,
- hanem közvetve, a nyárfűrészáru-termelés volumenének növelését akadályozva, korlátozza a nyár fűrészáruval történő fenyőhelyettesítés útján realizálható importcsökkentés mértékét is.

Annak ellenére, hogy fatermékfelhasználási struktúránk átalakítása, azoknak a felhasználási területeknek és módoknak a feltárása, ahol a fenyő hazai anyagokkal racionálisan helyettesíthető, kereskedelempolitikánk egyik súlyponti célja, áttörő eredményt eddig ebben az irányban sem sikerült elérni. Dicsérendő részeredmények születtek (pl. kemény lombos fából történő rakodólapgyártás), de látni kell, hogy a fenyő fűrészáru, és a belföldön rendelkezésre álló helyettesítő anyagok között még egyáltalán nem szűk körű a helyettesítési lehetőség. Csak zsaluzáshoz, hajópadió-, faház-, láda-, rakodólapgyártáshoz stb.-hez évente legalább 200—300 ezer m³ fenyő fűrészárut használunk fel.

Az elsődleges faiparban kétségtelenül elért fejlődési eredményeknek érvényesülését nagymértékben nehezíti az, hogy a fafeldolgozó, a továbbfeldolgozó iparágak nehezkese, lassan alkalmazkodnak egymáshoz. Ezt a körülményt a tervutasításos rendszerben az anyagi érdekeltiség hiányával lehetett megmagyarázni, a gazdasági reform bevezetését követően pedig

- egyrészt a fejlesztéshez szükséges kockázatvállalástól való idegenkedéssel,
- másrészt és legfőképpen az elsődleges faiparban a magasabb készlettségi fokú termékeket, piacképes új gyártmányokat kibocsátani képes, korszerű kapacitásoknak létrehozásához szükséges fejlesztési alapok hiányával.

A fenyő fűrészáru racionális helyettesítése tehát hosszan tartó folyamatokat igényel, melyekhez a szabályozórendszer, ezen belül természetszerűleg az árrendszer stabilitása is elengedhetetlen előfeltétel. A stabilitás az elvek változatlanlanságát jelenti, azt, hogy a külső piac nemcsak egy időpontban, de folyamatosan hatást kell gyakoroljon a belföldön érvényesülő konkrét árra. A fenyő fűrészáru árcentrumát az eltelt időszak során lépésről-lépésre emeltük, s ez a folyamatosan változó árcentrum

- egyrészt nem ösztönözhetett a farostlemez-, forgácslap-, pozdorjalapipar jelentős átfutási időt és beruházási eszközt igénylő fejlesztésére,
- másrészt ez a fokozatos centrumár-módosítás képezte az akadályt annak, hogy a fenyő fűrészáru helyettesítésére hazai anyagokból előállítható (elsősorban nyár-, éger-, akác-, cser) fűrészáru-választékok kínálata bővüljön.

Az adott helyzetben ugyanis a helyettesítendő fenyő fűrészáru és e helyettesítő választékok árcentruma közötti jelentős differenciáltság ösztönzi csak a felhasználót, éles nyereségérdekeltség a termelőt kellő hatékonysággal a kapacitás-, a műszaki fejlesztéssel járó kockázat vállalására, a szűk keresztmetszetek felszámolására.

A fagazdaság kereskedelempolitikai koncepciójának realizálásában az Országos Erdészeti Egyesület Kereskedelmi Szakosztálya az eddigiekben tevőlegesen

közreműködött. Az eredmények és a negatívumok vázlatos értékelését azonban nem lehet lezárni annak rögzítése nélkül, hogy az előttünk álló időszakban, a már célul kitűzött fő irányok mellett

- a kooperáció közgazdasági és jogi formáinak meghatározásán kívül súlyponti feladatot kell képezzen a *gyümölcsöző együttműködés tényleges kiépítése a továbbfeldolgozó iparágakkal,*
- másrészt sokkal intenzívebb erőfeszítéseket kell tegyünk annak érdekében, hogy *a termelőszövetkezeti és egyéb erdőkben kitermelt faanyagokat egyre jelentősebb volumenben vonhassuk be a népgazdaság vérkeringésébe.*

Д-р Шнер Н.: МЫСЛИ О НЕКОТОРЫХ ФАКТОРАХ ПОЛИТИКИ ЛЕСОТОРГОВЛИ ЗА ПРОШЕДШИЙ ПЕРИОД

Породный состав лесной продукции Венгрии в отношении использования древесины является неблагоприятным. Растущие потребности во хвойной древесине страна могла покрыть только за счет импорта из СССР. Одной из наиболее важных задач является замена хвойного лесоматериала лиственным лесоматериалом. Однако, для этого нужно соответствующее оборудование для переработки и следует создать тесное сотрудничество между первичной деревообрабатывающей промышленностью и отраслями промышленности дальнейшей переработки.

Dr. Sner, N.: THINKING ON SOME FACTORS OF THE TIMBER TRADE POLICY OF THE LAST PERIOD

The species composition of wood production is unfavorable from the viewpoint of utilization in Hungary. The increasing demand has been covered mainly by import from the U. S. S. R. One of the most important tasks is to substitute native hardwood products for that of softwood. For this reason suitable processing facilities are needed and a close collaboration has to be established between the primary wood industry and reprocessing industries.

634.0.935 Populus, Salix

Polner
Antal

GYAKORLATI GONDJAINK A NYÁR ÉS A FŰZ TERMESZTÉSÉBEN

A MÉM 1973-ban elrendelte a nyárasok országos számbavételét (lásd AZ ERDŐ 1974. évi 8. számában Horváth István és dr. Járó Zoltán cikkét). A felvétel a szegedi Állami Erdőrendezőség területén is megtörtént, s eredményeit bevezetésként összehasonlítottam az országos adatokkal, rámutatva ezzel a térség nyárfatermesztési fontosságára.

Eszerint:

koNy	4,2 ezer ha, az országos terület	15 ⁰ / ₀ -a
óNy	10,3 ezer ha, az országos terület	17 ⁰ / ₀ -a
olNy	7,3 ezer ha, az országos terület	21 ⁰ / ₀ -a
eNy	0,3 ezer ha, az országos terület	10 ⁰ / ₀ -a
fr—szNy	11,5 ezer ha, az országos terület	57 ⁰ / ₀ -a
ftNy	1,1 ezer ha, az országos terület	24 ⁰ / ₀ -a
Összesen	34,7 ezer ha, az országos terület	22 ⁰ / ₀ -a

A 34,7 ezer ha nyárterület az egész erdőterületünknek — amely 142,1 ezer ha — a 24,5⁰/₀-a. Nyárállományaink élőfakészlete az erdőrendezőség egész területére vonatkozóan 3004 ezer m³, mely az országos nyár élőfakészlet 19⁰/₀-a, azaz 1/5-e.